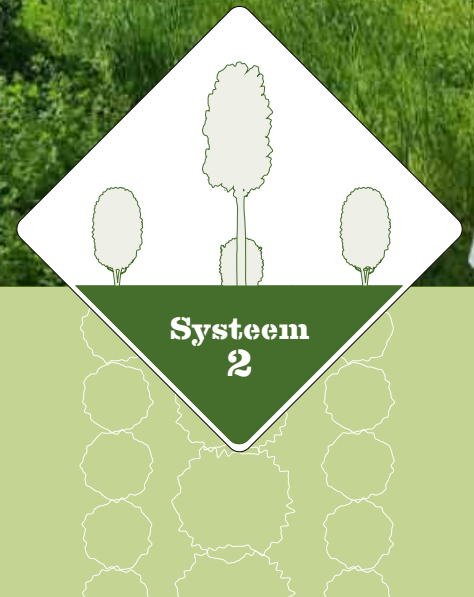

stichting
weerwoud

Meegroeien met duindoorn, hazelaar en walnoot

Het vergt tijd en kennis om de teelt afkomstig van bomen en struiken goed in de vingers te krijgen. Vandaar een instapmodel waarbij de teelten elkaar over de jaren opvolgen. Dat geeft de tijd om ervaring op te bouwen en afzet goed te organiseren. En met soorten die het goed doen in Nederland: duindoorn, hazelaar en walnoot. Want je zoekt naar de beste garantie voor een nieuw verdienmodel.

Systeem: Hazelaar, walnoot, duindoorn met daartussen strokenteelt.

Hazelnoot 3 x 10,3 m	324 struiken/ha
Walnoot 9 x 10,3 m	108 bomen/ha
Duindoorn 2,25 x 10,3 m	431 struiken/ha
FTE/gem. jaar	1,3
Schaal	10 ha
Looptijd	20 jaar

Een ingroei-model met drie fasen

Veel akkerbouwers zien bomen op het land als uitdaging. Zo zouden bomen het teeltplan minder flexibel maken of tot mogelijke productieverliezen leiden door de schaduw die ze geven.

Duindoorn, hazelnoot en walnoot kun je in dit systeem zo planten dat ze zeker de eerste vijf tot tien jaar niet van negatieve invloed zijn op de akkerbouwgewassen. Hoeveel jaar precies is afhankelijk van de grondsoort en het beheer dat je toepast. Daarna worden de meerjarige teelten de hoofdteelt.

De eerste jaren kan de akkerbouw gewoon doorgaan. Hét moment om met akkerbouw te stoppen en over te stappen naar vaste teelt als hoofdteelt, is als een rustgewas zoals grasklaver erin komt. Grasklaver biedt een goede ondergrond om de gevallen noten van te oogsten. Strokenteelt maakt gebruik van vaste teeltbreedtes en rijpaden. Daardoor geeft het een goed uitgangspunt voor combinaties met bomen en struiken die ieder hun eigen ruimte, behoefte en timing hebben.

Laten we eens kijken hoe de opeenvolging van vaste teelten zich vervolgens in drie fasen voltrekt:

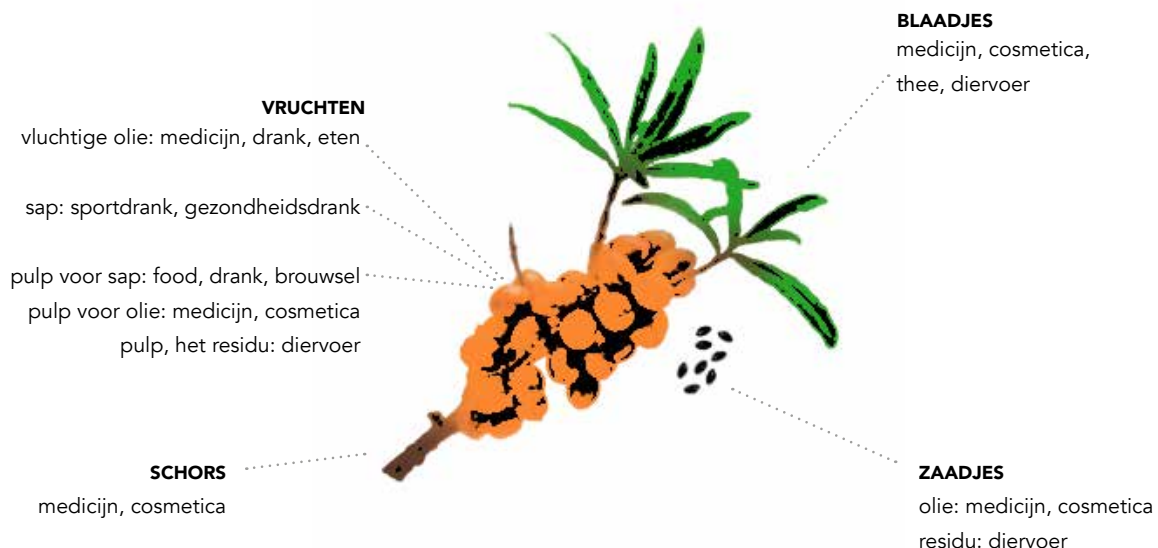
- Duindoorn is de eerste meerjarige teelt die in productie komt. Het is een pionierssoort: een snelle groeier die stikstof

kan binden. Deze open struik met klein blad geeft weinig schaduw en is daardoor prima in te passen naast akkerbouw. Ook het snoeiregime zorgt ervoor dat hij klein blijft: tijdens de oogst knip je namelijk complete takken met bessen van de plant om zo de bessen elders mechanisch en efficiënter te plukken. Doordat de bessen op tweejarig hout groeien verlies je daarmee steeds een productief jaar. De plant is volproductief vanaf het vierde jaar. Na ongeveer vijftien jaar daalt de oogst. Dat is het moment om de duindoorn uit te faseren of hem te vervangen.

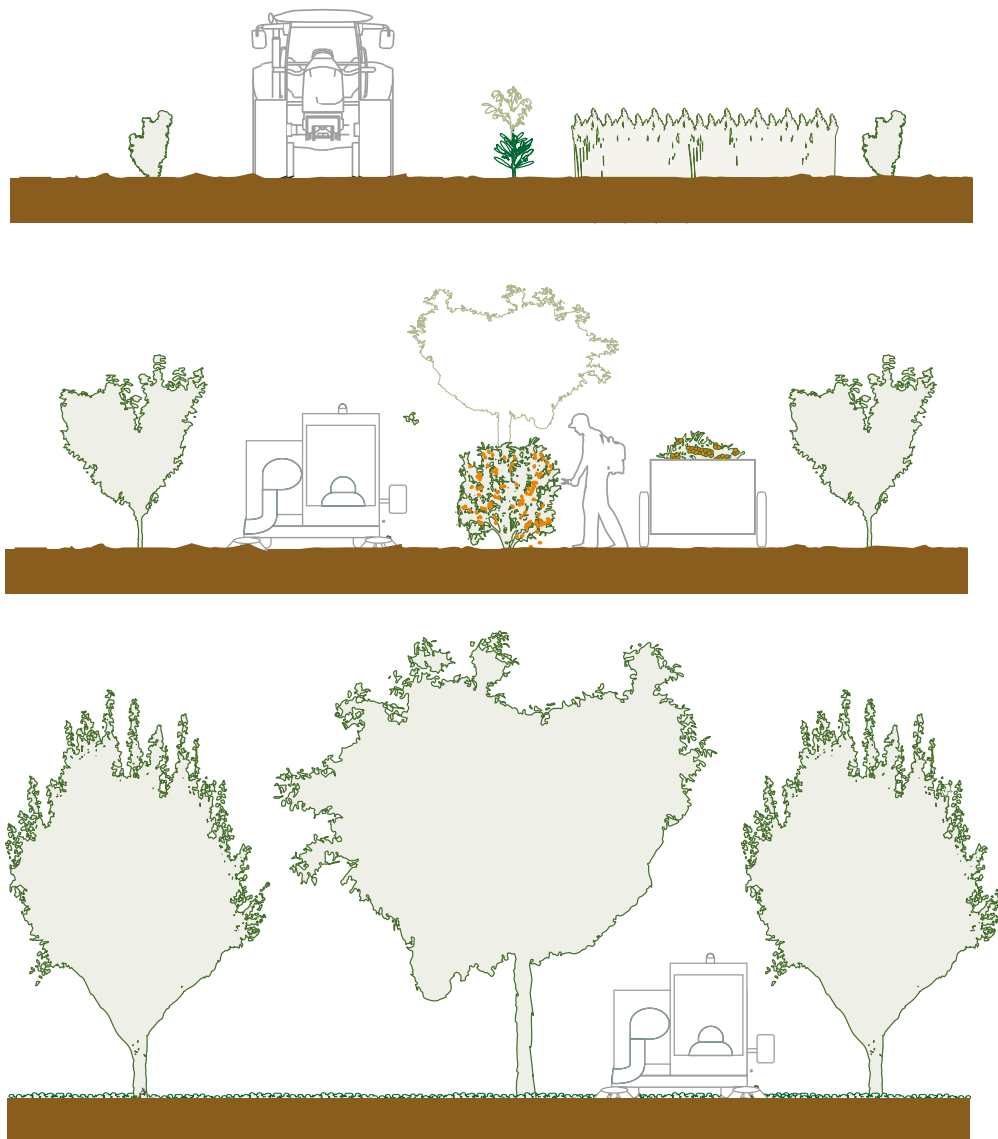
- Vanaf jaar vier komt de hazelaar, die in een eigen rij staat, in productie om in jaar zeven volproductief te zijn. In die tijdspanne stop je met akkerbouw en ga je over op de permanente bodembedekking: een stevige ondergrond om met de oogstmachine over te rijden en de hazelnoten van op te vegen. De hazelaar snoei je de eerste jaren in vorm om er later makkelijk en economisch van te kunnen oogsten.

- De walnootaanplant kent een zeer lange periode totdat deze in volle productie komt: pas tussen het negende en vijftiende jaar. Walnotenbomen staan in de rij van de duindoorn en nemen zo in de eerste jaren geen onnodige ruimte in. De eerste jaren snoei je de walnoot in vorm. Dit is nodig voor een betere oogst en toegang met machines. Tegelijkertijd profiteert de duindoorn, een zonninnende soort, daarvan. Het moment dat de walnoot volproductief is

Figuur 1: Het enorme scala aan producten dat van duindoorn te maken is.

Figuur 2: Aanzicht van de drie fasen van het ingroeimodel.

valt mooi samen met het moment dat de duindoorn aan het einde van zijn productieve levensduur is en gerooid wordt.

In dit ritme volgen de vaste teelten elkaar goed op. Je kunt eerst ervaring opbouwen met de oogst en afzet van duindoorn en hazelaar. En vanaf jaar negen ook met die van walnoot. Dat maakt dat je ruim aandacht aan iedere teelt kunt besteden om een kwalitatief mooi product te telen. Ook geeft het de tijd om contacten te leggen rond de afzet of zelfs nieuwe afzetmarkten te creëren.

Veerkracht

Het instapmodel biedt de mogelijkheid om tussentijds bij te sturen. Stel je voor dat de walnoten bij jou toch niet voldoende aanslaan en niet de beoogde, renderende productie halen. Dan kun je beslissen met hazelnoot en

duindoorn door te gaan en afscheid te nemen van de walnoot. Je zou ook juist extra kunnen investeren in de walnoot om die teelt wel te laten slagen. Het gaat in potentie om gewassen waarmee een hoog saldo te behalen valt. Dus financieel is die ruimte er.

- **Veerkracht** bouw je ook in door niet alles in te zetten op één gewas of product. Het scala aan mogelijkheden met deze teelten is groot. Er zijn legio nevenproducten en ook de reststromen zijn te verwaarden. Zo kun je van de duindoorn niet alleen de bes gebruiken, maar kun je ook olie winnen uit zaad en blad. Duindoorn bevat als een van de weinige planten alle vier de omega-vetzuren. Dat maakt het een waardevol en veel toegepast ingrediënt in huidverzorgingsproducten (figuur 1).

Aanleg, beheer, oogst en verwerking

Aanleg en bestuiving

Duindoorn, hazelaar en walnoot zijn alle drie windbestuivers. Voor een zo hoog mogelijke bestuivingsgraad houdt je daarom de plantafstanden klein. Dit systeem telt ongeveer evenveel walnoten als in een monoculturaanplant, de helft van het aantal hazelnoten en een derde van de duindoorns.

De duindoorn is tweehuizig: een struik is dus hetzij mannelijk, hetzij vrouwelijk. Voor een goede bestuiving plant je op iedere mannelijke struik zes vrouwelijke aan.

Bij hazelnoot en walnoot zijn mannelijke en vrouwelijke bloem op dezelfde plant aanwezig. Toch betekent dat niet dat ze zichzelf kunnen bevruchten. De bloei op dezelfde plant overlapt bijvoorbeeld niet. Of de plant is zelfonverdraagzaam. Je hebt dus meerdere cultivars nodig. Bouw tijd in om je hierin te verdiepen en de juiste rassen te kiezen voordat je tot aanplant overgaat.

Snoeien voor beheer en oogst

Alle drie de houtige gewassen vergen veel snoei: oogstsnoei bij duindoorn en vormsnoei bij hazelaar en walnoot. Dat snoeien gebeurt met een elektrische snoeischaar. Deze kun je zowel gebruiken bij de oogst van

de duindoorn als bij het beheer van de notenbomen. Je zet het materieel dus optimaal in en bespaart daardoor kosten.

Oogst van hazelnoot en walnoot

Met de inzet van een zelfoogstende machine behaal je veel tijdswinst. Voor hazelnoot en walnoot kun je dezelfde machine gebruiken. De machine moet de op de grond gevallen noten verzamelen. Onze keuze viel op de AMB Rousset X16. Hij veegt de noten bij elkaar en raapt ze daarna op. De machine is geschikt voor het Nederlandse klimaat. Zuigende machines zoals gebruikt in Turkije en Italië nemen in ons natte klimaat veel blad en modder mee. Dat is zowel voor de machine als voor de latere verwerking van de noten niet wenselijk.

De plukprestatie van de machine bepaalt de schaal. Het is vooral van belang dat noten zo kort mogelijk op het veld liggen: maximaal twee dagen om kwaliteitsverlies te voorkomen. De AMB Rousset X16 heeft een prestatie van 1 uur en 45 minuten per hectare. Ervan uitgaand dat je in twee dagen een oogstronde moet doen, kun je dan 11,4 hectare behappen (16 werkuur/1 uur en 45 minuten). Voor het rekenvoorbeeld ronden we af naar tien hectare. De AMB Rousset X16 schaf je aan voor circa €100.000.

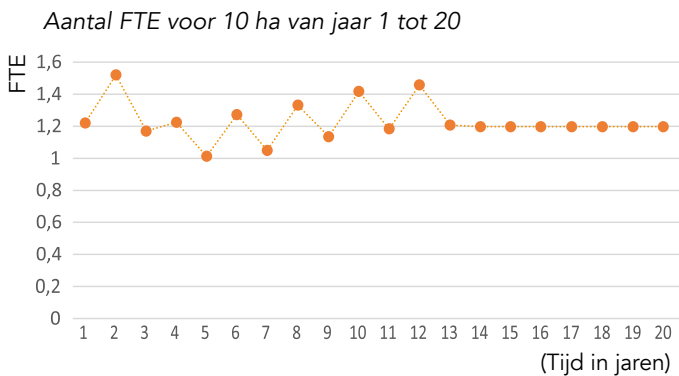

Figuur 3: De AMB Rousset X16 veegt en raapt noten

Figuur 4: Elektrische snoeischaar.

Figuur 5: Arbeidsspreiding over de jaren

Oogst van duindoorn

Bij duindoorn vallen de conventionele snoei- en oogstmachines die bij grootschalige plantages gebruikt worden af. De duindoorn staat in ons plantsysteem namelijk onder de walnoot. Hij is daarmee niet toegankelijk voor deze overhuivende oogstmachines. Ook de kosten zijn hierbij een factor. Deze conventionele machines zijn onnodig duur voor de schaal van tien hectare.

Bij duindoorn volstaat het hier om met een elektrische snoeischaar te oogsten. Je neemt daarmee hele takken weg die je direct na het snoeien invriest. Door met een klein team te oogsten en een kar te laten meerijden voor de afgeknipte takken is de klus te klaren en hou je de investeringen beperkt. Vervolgens worden de bessen machinaal of handmatig van de takken gescheiden in een verwerkingshal. Met de hier aangehouden dichtheid van duindoorn kun je het oogsten van takken in zeventien uur per hectare met één persoon doen.

Handgereedschap om de duindoornbessen direct van de struiken te plukken is ook overwogen, maar viel af. Het voordeel van direct plukken van de struik met

handgereedschap is dat je geen takken hoeft weg te nemen en daardoor geen jaar oogst over hoeft te slaan. Duindoornbessen groeien namelijk op tweejarig hout. Bij het wegnemen van takken duurt het anders twee jaar voordat je weer oogst hebt. De plukprestatie van het directe plukken ligt echter zo laag (zes kilo per uur) dat dat enkel op zeer kleine schaal een optie is.

Arbeidsspreiding

Je kunt de arbeid rond de oogst van deze teelten goed spreiden. De oogst van hazelnoot en walnoot valt na elkaar: hazelnoot van eind augustus tot eind september en walnoot vanaf eind september tot begin oktober. Door specifiek voor vroeg- of laatdragende cultivars te kiezen, kun je hier nog verder in sturen.

Duindoorn kun je voorafgaand aan de oogst van de noten plukken totaal daarna. De oogstperiode strekt namelijk van augustus tot in de winter. En wanneer de walnoot in jaar vijftien op de piek van zijn productie komt, is de duindoorn alweer uitgefaseerd. Dat betekent een mooie spreiding van de werkdruk.

Dat wil niet zeggen dat de oogst simpel is. Bij iedere teelt speelt de druk om alles op tijd van het land te krijgen. En deels is dat niet te plannen. Bij natte dagen kun je bijvoorbeeld niet het land op, omdat je anders de grond kapot rijdt of er teveel blad en aarde met de oogst meekomt.

Kwaliteit

Voor de kwaliteit is het belangrijk om na de oogst direct te wassen, sorteren en drogen. Pas daarna krijg je weer rust. Je afzet en de bijbehorende werkdruk zijn vervolgens goed over het jaar te spreiden. De duindoornbessen zijn namelijk ingevroren en de noten lang houdbaar.

In totaal vergt dit model een arbeidsbehoefte van gemiddeld 1,3 FTE per jaar voor de gehele tien hectare.

Figuur 6: Producten gemaakt met walnoten en amandelen van Utopia Eiland.

Rekenvoorbeeld inclusief arbeid

Schaal

Het is verleidelijk om bij opschalen meteen groots te denken: de industrieschaal. Bij deze teeltcombinatie raden we dat echter af. Nederland is nog geen speler in de wereldhandel van noten. We missen een sector die gezamenlijk kwantitatief en kwalitatief voldoende noten teelt om interessant te zijn voor internationale afzet en verwerking. Zolang die verwerkings- en afzetstructuur nog ontbreekt, is het verstandiger je te richten op de lokale markt. Van daaruit kun je geleidelijk de nationale markt verkennen.

Om een perspectief op de wereldhandel te geven, volgen hieronder de cijfers voor hazelnoot:

- Turkije is de grootste producent met 790.000 ton in 2021 en heeft 68 procent van het marktaandeel;
- Amerika volgt als tweede met 5,5 procent van de markt;
- Spanje is als nummer tien met ongeveer 13.000 hectare slechts goed voor 0,43 procent van de productie wereldwijd.

Een vergelijkbare dominantie van enkele landen speelt ook bij de teelt van walnoot en duindoorn.

In Nederland ben je op dit moment als bedrijf met vijf hectare monocultuur hazelnoten al een grote speler. Met die schaal zijn onder de huidige omstandigheden voldoende afzetmogelijkheden te vinden. Teruggerekend naar onze plantdichtheid van hazelaars die de helft bedraagt van een monocultuur, kom je uit op tien hectare.

Zoals we al zagen is ook de prestatie van de oogstmachine van de hazelnoten en walnoten een belangrijke factor voor bepaling van de schaal. De AMB Rousset X16 zet je optimaal in bij een schaal van tien hectare walnoot. Verder pleit nog voor de schaal van tien hectare dat je de investering in was-, droog en sorteermachines kunt delen.

Plantsysteem

Voor dit rekenvoorbeeld zijn we uitgegaan van een plantsysteem met 5,15 meter brede stroken tussen de bomenrijen. Meer afstand tussen de rijen zou als voordeel

kunnen hebben dat je meer lichtinval houdt, waardoor je meer jaar kunt doorgaan met akkerbouw.

We zien echter dat bomen en struiken de verdienmotor zijn in dit systeem. Met een lagere dichtheid van aanplant gaat de rentabiliteit snel achteruit. Dit komt ook doordat het verlies aan inkomsten niet evenredig afloopt met de afname van de kosten die je voor de teelt moet maken. Bij dit ingroeimodel is er dus voor gekozen om akkerbouw na verloop van jaren uit te faseren, zodat bomen uiteindelijk de hoofdteelt worden. Bijkomend argument voor vroeger stoppen met akkerbouw is dat je tijdig een berijdbare grasmat hebt om noten te kunnen rapen.

Achterliggend rekenmodel

Bij de doorrekening hebben we meegenomen hoe teelten effect op elkaar hebben. Per per jaar en per teelt is daar in het rekenmodel een weging aan toegekend. Onze observaties op Utopia Eiland en andere projecten zijn hierin cruciaal, omdat de literatuur over dit soort interacties (nog) weinig data geeft.

Saldo per jaar per hectare

In grafiek 1 valt te zien dat de kosten bij aanvang een piek hebben. Dat komt doordat je bij de start al alle bomen en struiken plant. Vanaf het begin zie je ook al een positieve omzet. Die is te danken aan de akkerbouw.

In de kosten zijn alle arbeidskosten al inbegrepen. Wel zo reëel! Je kunt jezelf of een ingehuurde kracht dan afhankelijk van het jaar tussen de € 5.000,- en € 7.400,- jaarlijks uitbetalen. Gerekend is met een uurtarief van € 27,50. Het aantal benodigde uren ligt daarmee tussen de 182 en 269 per hectare per jaar.

Je ziet tot jaar twaalf een getande lijn. Die komt doordat de oogst van duindoorn steeds een jaar overslaat. Vanaf jaar dertien stopt de duindoorn oogst. * Totale kosten en omzet stabiliseren dan.** Voor de omzet is gerekend met groothandelsprijzen.

Saldo cumulatief

Grafiek 2 geeft het cumulatief saldo over de totale tien hectare weer. Het break-even punt ligt tussen jaar elf en twaalf. Het saldo loopt op tot € 463.500,- en na pacht tot € 22.500,- in jaar twintig. Daar moet nog geld voor machines, gebouw voor verwerking en opslag, drogen, ontwerp en afzet vanaf. Wat overblijft is winst.

Aan de knik in de hellingshoek van het saldo zie je dat walnoot uiteindelijk aanzienlijk bijdraagt. De walnoot is

mede zo positief bepalend doordat hij in hoge dichtheid staat aangeplant: bijna dezelfde als in een monocultuur. En hij heeft minimaal last van schaduw.

kwalitatieve oogst en het hebben van een afzetmarkt. Met deze gewassen en de tijd om te optimaliseren verwachten we dat dat haalbaar is in Nederland.

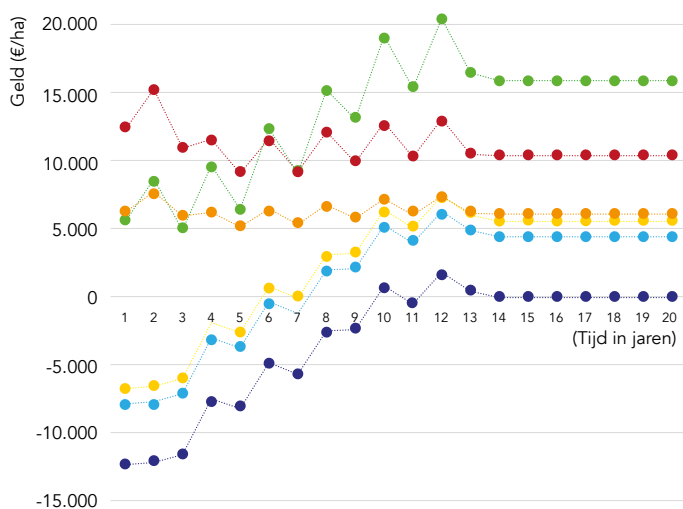
Conclusie

Ten opzichte van akkerbouw, waarbij een gemiddeld saldo van € 2.500,- (prijsniveau 2019) per hectare gedraaid wordt, zijn duindoorn en noten in deze doorrekening gezamenlijk lucratiever. Maar uiteindelijk valt of staat alles bij een

* Dat is eerder dan de productieve levensjaren, omdat de walnoot boven de duindoorn naar verwachting al eerder teveel schaduw geeft.

** Let wel: het lijkt enigszins stabiel omdat we van het langjarige gemiddelde uitgegaan zijn. Hierdoor zie je geen grote uitschieters in de plus of de min. Hier zit ook geen inboet in of tijdelijk productieverlies op het moment dat de hazelnoten na ongeveer jaar tien uitgedund gaan worden.

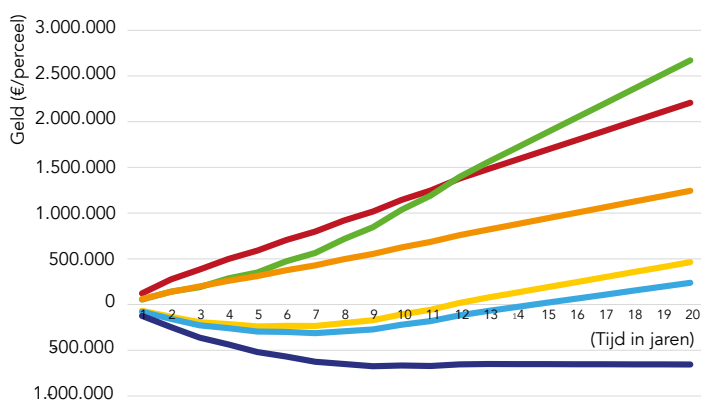
Grafiek 1: Saldo per jaar per hectare

Legenda / Kerngetallen per jaar per hectare

Omzet	Eerste jaar € 5000,- en piekt op € 20.500,- na jaar vijftien stabiel rond € 15.900,-
Kosten (incl. arbeid)	Piekt op € 15.900,- en varieert daarna van € 13.000,- tot € 10.000,-
Arbeidskosten (excl. andere kosten)	Varieert van € 7.400,- tot € 5.000,-
Saldo (omzet min kosten) ***	Begint op -€ 6.600,- en piekt op € 7.400,-. Zakt dan terug naar € 5.500,-.
Saldo min pachtkosten	(Flevoland) € 1.126,-/jaar/ha lager dan saldo. Excl. inflatie
Saldo min grondaankoop	(Flevoland) Bedraagt € 5.595,-/jaar/ha voor 20 jaar. Excl. rente

Grafiek 2: Cumulatief saldo over 20 jaar, 10 hectare

Legenda / Kerngetallen cumulatief 10 hectare

Omzet	€ 1.038.000,- jaar 10, € 2.670.000,- jaar 20
Kosten (incl. arbeid)	€ 1.145.500,- jaar 10, € 2.206.700,- jaar 20
Arbeidskosten (excl. andere kosten)	€ 620.500,- jaar 10, € 1.243.800,- jaar 20
Saldo (omzet min kosten) ***	€ 107.200,- jaar 10, € 463.500,- jaar 20
Saldo min pachtkosten	(Flevoland) -€ 219.800,- jaar 10, € 238.300,- jaar 20
Saldo min grondaankoop	(Flevoland) -€ 666.700,- jaar 10, -€ 655.400,- jaar 20

*** Saldo inclusief arbeidskosten

Het saldo komt overeen met de opbrengsten na oogst en sorteerverlies minus de aanleg-, aflever-, arbeids- en opslagkosten (geen gebouwen) en rente op omlopend vermogen tot na de oogst.

Qua arbeid zijn alle kosten - zowel van eigen als uitbestede arbeid - in het saldo meegenomen. Dit om een realistisch inzicht te verschaffen in winst of verlies van een teelt. Dit is dus anders dan in de standaard saldoberekeningen. De kosten zijn daardoor bij dit saldo hoger, maar de uren van jou als boer of van je loonwerker zijn daarvan wel al

gedekt. We hanteren als totale loonkosten € 27,50 per uur. Dat is het bruto uurloon plus het werkgeversaandeel, pensioenpremie, vakantietoelage en eventuele andere verplichte premies.

Met het berekende saldo zijn helaas nog niet alle kosten gedekt om de teelten goed te kunnen doen. Bijkomende kosten zijn bijvoorbeeld pacht of koop van de grond, ontwerp, mechanisatie, drogen, gebouw voor verwerking en opslag, en afzet. Afhankelijk van de teelt kan dat best in de papieren lopen.

Steun

Deze factsheets zijn mede tot stand gekomen dankzij financiële bijdrages van Flevo Campus, SBNL Natuurfonds en het Ministerie van LNV.

Zonder giften zou ons werk niet mogelijk zijn. Onze missie dichterbij brengen? Je donatie is zeer welkom!

Ga daarvoor naar:

weerwoud.nl/steun-ons

Met jouw gift:

- bereiken we meer boeren met herstellende landbouw in het programma 'Boeren leren van boeren'
- kunnen we onderzoek en publicaties uitbrengen over andere agroforestry-combinaties en zo inspireren tot meer bomen en struiken op het boerenland

Stichting Weerwoud

Stichting Weerwoud heeft als doel om ecosystemen te herstellen en tegelijk in voedsel te voorzien. We combineren akkerbouw en veeteelt met bomen en struiken: agroforestry. Onze rol is om te ontwerpen, realiseren, beheren en exploiteren. De thuisbasis daarvoor is Utopia Eiland. Samen met partnerondernemingen, studenten en vrijwilligers ontwikkelen we daar producten en bouwen kennis op. Op deze demonstratieplek, praktijkleerervingsplek en trainingsplek ontvangen we vele burgers, boeren, beleidsmakers en adviseurs die zich zo de principes van herstellende landbouw eigen kunnen maken.

Stichting Weerwoud is initiatiefnemer en projectleider van het economisch rekenmodel en de factsheets voor agroforestry. Voor het helpen bouwen van het rekenmodel is Wageningen University & Research (WUR) betrokken.

Rechten

Alleen onder voorwaarden en met expliciete toestemming van Stichting Weerwoud is het mogelijk tekst, foto's, illustraties of ander materiaal van deze publicatie over te nemen.

Er kunnen geen rechten worden ontleend aan de informatie die in deze publicatie wordt aangeboden. Ook aanvaardt Stichting Weerwoud geen verantwoordelijkheid voor directe of indirecte schade die zou kunnen ontstaan door het gebruik van deze informatie.

Afbeeldingen

Xavier San Giorgi (foto voor- en achterpagina)
Ivo de Boer en Peter van Dorst (figuur 1 en 2)
AMB Rousset (figuur 3)
Felco (figuur 4)
Xavier San Giorgi (figuur 5)

Team

Projectleiding en onderzoek, Xavier San Giorgi
Onderzoek en redactie, Arja Helmig
Onderzoek, Sander van Holsteijn en Milan Wander
Vormgeving, Ivo de Boer en Peter van Dorst
Ondersteuning rekenmodel, Maria-Franca Dekker (WUR)

Contact

Stichting Weerwoud
E: info@weerwoud.nl T: +31 6 855 945 74
Vestigingsadres: Croesestraat 70, Utrecht
KvK: 64766721

Bronnen factsheet 2

- Erdős, A. & Szöllősi, László. (2018). Economics of sea buckthorn production and processing in Hungary. *International Journal of Horticultural Science*. 24. 10.31421/IJHS/24/3-4./2049.
- Sanna, K., & Petruneva, E. (2014, oktober). Producing sea buckthorn of high quality. In *Proceedings of the 3rd European Workshop on Sea Buckthorn, EuroWorks, Naantali, Finland*, 64-68.
- Oliver, A. (2001). *Special crops - Factsheets 'Sea Buckthorn'*. Ministry of Agriculture, Food and Fisheries British Columbia.
- Wilson, A. (z.d.). Fruit and nut - Seabuckthorn. Geraadpleegd van <https://www.fruitandnut.ie/seabuckthorn.html>.
- Manitoba (z.d.). Guidelines for Estimating Seabuckthorn Production Costs. Geraadpleegd van <https://www.gov.mb.ca/agriculture/crops/crop-management/fruit-crops/guidelines-for-estimating-seabuckthorn-production-costs.html>.
- MAFRI, Policy Analysis Knowledge Centre (2006). Guidelines for estimating seabuckthorn berry production costs. Geraadpleegd van https://www.gov.mb.ca/agriculture/farm-management/production-economics/pubs/crop_cop_seabuckthornberry.pdf.
- Li, T. S. C., & McLoughlin, C. (1997). *Sea buckthorn production guide*. Canada Sea Buckthorn Enterprises Ltd. Peachland. British Columbia, 18.
- Fu, L., Su, H., Li, R., & Cui, Y. (2014). Harvesting technologies for sea buckthorn fruit. *Engineering in Agriculture, Environment and Food*, 7(2), 64-69.
- Zeb, A. (2004). Important therapeutic uses of sea buckthorn (*Hippophae*): a review. *J Biol Sci*, 4(5), 687-693.
- Li, T. S. (2002). Product development of sea buckthorn. *Trends in new crops and new uses*, 393-398.
- Veltkamp, H. J., & Blumink, H. (2004, november). Actual situation and prospect of walnut production in the Netherlands. In *V International Walnut Symposium 705*, 41-46.
- Wertheim, S. J., & Goedegebure, J. (1988). De teelt van hazelnoten (No. 6). *Consulentschap in algemene dienst voor de fruitteelt in de volle grond en Proefstation voor de Fruitteelt*.
- Baltissen, A. H. M. C., & Oosterbaan, A. (2015, November). Notenteelt in Nederland. In *Kennisdag Fruit 2015*.
- Wertheim, S. J. (1981). De teelt van walnoten (No. 5). *Consulentschap in algemene dienst voor de fruitteelt in de volle grond en Proefstation voor de Fruitteelt*.
- Van Reuler, H., Schoutsen, M., Cuperus, F., Groot, M., Keur, J., Ravesloot, M., & Schepers, H. (2020). *Nederlandse notenteelt: Kennis en innovatie ten behoeve van de ontwikkeling van notenteelt in Nederland* (No. WPR-843). Stichting Wageningen Research, Wageningen Plant Research, Business unit Open Teelten.
- Van der Voort, M. P. J. (Ed.) (2022). *KWIN-AGV 2022: Kwantitatieve Informatie Akkerbouw en Vollegrondsgroenteteelt*. (Rapport/Wageningen Plant Research; No. WPR-OT 941). Wageningen Plant Research.
- Van der Voort, M. P. J. (Ed.) (2018). *Kwantitatieve Informatie Akkerbouw en Vollegrondsgroenteteelt 2018*. PPO Publicatienr, 776.
- Government of Ontario (z.d.). Introduction to Sea Buckthorn. Geraadpleegd van <https://www.ontario.ca/page/introduction-sea-buckthorn>.
- Agriculture and Agri-Food Canada (z.d.). Sea-buckthorn - a promising multi-purpose crop for Saskatchewan. Geraadpleegd van <https://web.archive.org/web/20090124174627/http://www4.agr.gc.ca/AAFC-AAC/display-afficher.do?id=1198782587774&lang=eng>.

Persoonlijke communicatie

- Dawson, A. (2022), Wageningen University and Research.
- De Groot, M. (2022), Wageningen University and Research.
- Den Beer Portugael, R.J. (2023). Veld 4.
- Van der Voor, M. (2022), Wageningen University and Research.